TA’LIM KLASTERLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KELAJAK O‘QITUVCHISINI TAYYORLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI

Ataxanov Xamidillo Kozimjanovich
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Jismoniy madaniyat fakulteti
Sport o‘yinlari va uni o‘qitish metodikasi kafedrasi katta o‘qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24523521

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta’lim klasterlari faoliyatini rivojlantirish orqali kelajak o‘qituvchilarini tayyorlashning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari, ta’lim muassasalari o‘rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish, pedagogik kadrlar tayyorlash jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, oliy ta’lim muassasalari, umumiy o‘rta ta’lim maktablari hamda boshqa ta’lim tashkilotlari o‘rtasidagi uzviy hamkorlikning bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *ta’lim klasteri, bo‘lajak o‘qituvchi, pedagogik ta’lim, kasbiy kompetensiya, innovatsion yondashuv, amaliyot, hamkorlik, pedagogik mahorat, ta’lim sifati, jismoniy madaniyat.*

Kirish

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda ta’lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, ijodkor, tashabbuskor hamda raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlashdan iborat. Jamiyat taraqqiyoti, iqtisodiy va ijtimoiy sohalardagi o‘zgarishlar ta’lim mazmunini muntazam takomillashtirishni, pedagogik faoliyatga yangicha yondashuvlarni tatbiq etishni taqozo qilmoqda. Ayniqsa, kelajak o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish, ta’lim muassasalari o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtayi nazardan, ta’lim klasteri modeli pedagogik ta’limni rivojlantirishning istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur model oliy ta’lim muassasalari, maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlari, malaka oshirish markazlari hamda ilmiy-tadqiqot muassasalari faoliyatini o‘zaro muvofiqlashtirishga xizmat qiladi. Bunda ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilari yagona maqsad yo‘lida hamkorlik qilib, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga hissa qo‘shadi.

Ta’lim klasteri tushunchasi ta’lim tizimida o‘zaro manfaatli hamkorlik, integratsiya va uzluksizlik tamoyillariga asoslangan faoliyat mexanizmini ifodalaydi. Uning asosiy mazmuni ta’lim, fan va amaliyot o‘rtasidagi uzviy aloqani ta’minlash, mavjud intellektual va moddiy resurslardan samarali foydalanish hamda pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonini takomillashtirishdan iborat.

An’anaviy pedagogik ta’lim jarayonida talabalarning nazariy bilimlarni egallashiga katta e’tibor qaratilgan bo‘lsa, klaster yondashuvida nazariy tayyorgarlik bilan bir qatorda amaliy faoliyat, kasbiy tajriba va mustaqil pedagogik qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat beriladi. Bu esa bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy shakllanish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi.

Ta’lim klasteri doirasida oliy ta’lim muassasasi ilmiy-metodik markaz vazifasini bajarib, umumiy o‘rta ta’lim maktablari esa talabalarning pedagogik amaliyotini tashkil etish, kasbiy tajribasini oshirish va nazariy bilimlarini real ta’lim sharoitida sinovdan o‘tkazish uchun muhim amaliy maydon sifatida namoyon bo‘ladi. Hamkorlikning bunday shakli ta’lim mazmuni va pedagogik amaliyot o‘rtasidagi uzilishni kamaytiradi hamda bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Kelajak o‘qituvchisini tayyorlash murakkab va ko‘p qirrali pedagogik jarayon bo‘lib, unda nazariy bilim, amaliy ko‘nikma, kasbiy kompetensiya, pedagogik mahorat va shaxsiy fazilatlar

o‘zaro uyg‘unlikda shakllanishi zarur. Ta’lim klasterlari ushbu jarayonni yagona tizim asosida tashkil etish, ta’lim oluvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish va kasbiy rivojlanish uchun zarur sharoitlarni yaratishga xizmat qiladi.

Klaster hamkorligi orqali talabalar ta’lim muassasalarida olib borilayotgan zamonaviy pedagogik jarayonlar bilan yaqindan tanishadi, tajribali o‘qituvchilarning faoliyatini kuzatadi, dars mashg‘ulotlarini mustaqil tashkil etish va o‘quvchilar bilan samarali muloqot qilish tajribasiga ega bo‘ladi. Natijada ularda pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammolarga ijodiy yondashish, ta’lim jarayonini rejalashtirish va o‘z faoliyatini baholash kompetensiyalari rivojlanadi.

Ayniqsa, jismoniy madaniyat yo‘nalishida tahsil olayotgan bo‘lajak o‘qituvchilar uchun klaster yondashuvi alohida ahamiyatga ega. Chunki jismoniy tarbiya darslarini samarali tashkil etish nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy harakat ko‘nikmalarini, sport mashqlarini o‘rgatish metodikasini, jismoniy yuklamalarni to‘g‘ri taqsimlashni va o‘quvchilarning jismoniy imkoniyatlarini hisobga olishni talab qiladi.

Sport o‘yinlarini o‘qitish jarayonida bo‘lajak pedagoglarning voleybol, basketbol, gandbol, futbol kabi sport turlari bo‘yicha nazariy va amaliy tayyorgarligini rivojlantirish, mashg‘ulotlarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish, o‘quvchilarda jamoaviylik, intizom, mas’uliyat va sog‘lom turmush tarziga intilish fazilatlarini shakllantirish muhim hisoblanadi. Ta’lim klasterlari ushbu vazifalarni amalga oshirishda oliy ta’lim muassasasi va amaliyot bazalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi.

Ta’lim klasterlari faoliyatini samarali rivojlantirish uchun, eng avvalo, hamkor tashkilotlar o‘rtasida aniq vazifalar taqsimotini belgilash, o‘zaro manfaatli hamkorlik mexanizmlarini shakllantirish va ta’lim jarayonining barcha bosqichlarida uzviylikni ta’minlash lozim. Bunda oliy ta’lim muassasalari tomonidan ishlab chiqiladigan o‘quv dasturlari va metodik materiallar amaliyot bazalarining real ehtiyojlari bilan muvofiqlashtirilishi muhimdir.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishda pedagogik amaliyotning mazmuni va sifatini takomillashtirish alohida o‘rin tutadi. Talabalarning maktablarda muntazam ravishda amaliy mashg‘ulotlar olib borishi, tajribali pedagoglar rahbarligida darslarni rejalashtirishi, ochiq mashg‘ulotlarda qatnashishi va o‘z faoliyatini tahlil qilishi ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, oliy ta’lim muassasasi professor-o‘qituvchilari va amaliyotchi pedagoglarning hamkorlikdagi ilmiy-metodik faoliyatini yo‘lga qo‘yish ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Zamonaviy ta’lim sharoitida raqamli texnologiyalardan foydalanish ham klaster faoliyatining samaradorligini oshiradi. Elektron ta’lim resurslari, videodarslar, virtual metodik platformalar, raqamli baholash tizimlari va masofaviy hamkorlik vositalari orqali pedagogik tajribalarni almashish, ilg‘or metodikalarni ommalashtirish va talabalar faoliyatini muntazam monitoring qilish imkoniyatlari kengayadi.

Bundan tashqari, ta’lim klasterlari doirasida ilmiy-amaliy seminarlar, konferensiyalar, mahorat darslari, sport musobaqalari va metodik uchrashuvlarni tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bunday tadbirlar talabalarning ilmiy izlanishlarga qiziqishini oshiradi, ularning kasbiy dunyoqarashini kengaytiradi hamda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lashga xizmat qiladi.

Ta’lim klasterlari faoliyatini rivojlantirish kelajakda pedagogik ta’lim tizimining samaradorligini oshirish, malakali mutaxassislar tayyorlash va ta’lim muassasalarining o‘zaro hamkorligini mustahkamlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Buning uchun klaster ishtirokchilari o‘rtasida doimiy axborot almashinuvini yo‘lga qo‘yish, hamkorlikdagi ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish, pedagogik amaliyot dasturlarini zamonaviy talablar asosida yangilash va ta’lim natijalarini baholashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zarur.

Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishida individual yondashuvni kuchaytirish, ularning ijodiy va innovatsion salohiyatini qo‘llab-quvvatlash, mustaqil ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Klaster doirasida tashkil etiladigan hamkorlik faoliyati talabalarda kasbiy mas’uliyat, tashabbuskorlik, kommunikativ madaniyat va pedagogik refleksiya kabi sifatlarni rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Jismoniy madaniyat sohasida esa sport-ta’lim muassasalari, oliy ta’lim tashkilotlari va umumta’lim maktablari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali sport mashg‘ulotlari metodikasini takomillashtirish, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish va yosh avlodning jismoniy faolligini oshirish mumkin. Bu jarayonda bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining nafaqat sport mashqlarini o‘rgatish, balki tarbiyaviy, tashkilotchilik va sog‘lomlashtirish faoliyatini samarali olib borish qobiliyatlarini rivojlantirishga e’tibor qaratish zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ta’lim klasterlari faoliyatini rivojlantirish kelajak o‘qituvchilarini tayyorlash tizimini takomillashtirishning muhim ilmiy-amaliy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv oliy ta’lim muassasalari, umumiy o‘rta ta’lim maktablari va boshqa hamkor tashkilotlar o‘rtasida uzviy aloqalarni shakllantirish orqali pedagogik ta’limning nazariy va amaliy jihatlarini uyg‘unlashtirish imkonini beradi.

Ta’lim klasterlari asosida tashkil etilgan hamkorlik bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, pedagogik tajribasini boyitish, innovatsion fikrlashini shakllantirish va mustaqil kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, jismoniy madaniyat ta’limi yo‘nalishida klaster mexanizmlaridan samarali foydalanish sport-ta’lim jarayonining sifatini oshirish, zamonaviy metodikalarni amaliyotga tatbiq etish va sog‘lom avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Shu sababli ta’lim klasterlari faoliyatini izchil rivojlantirish, hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish, ilmiy va amaliy faoliyat integratsiyasini kuchaytirish hamda pedagogik kadrlar tayyorlash jarayoniga innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini rivojlantirish va pedagog kadrlar tayyorlashga oid farmon va qarorlari.
3. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. 2019-yil 8-oktabr, PF-5847-son.
4. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Oliy ta’lim muassasalari uchun o‘quv adabiyotlari.
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion ta’lim metodlariga oid ilmiy-uslubiy manbalar.